

A Román Királyság első talajtani kartográfiája

Az első romániai agrogeológiai térképet több mint 100 éve készítette Gheorghe Murgoci és mutatta be az első Nemzetközi Agrogeológiai Kongresszuson, 1909-ben, Budapesten. A kongresszus anyaga a térképpel együtt megtalálható az SZTFH Földtani Igazgatóságának könyvtárában.

A Romániai Földtani Intézet 1906-ban jött létre, 37 évvel a Magyar Királyi Földtani Intézet alapítása után. Ez utóbbiban rendezték meg az első Nemzetközi Agrogeológiai Kongresszust 1909. április 14–24. között. A tudományos találkozó gondolatának megszületéséről Inkey Béla, a nemzetközi agrogeológiai bizottság titkára így emlékezett meg a konferencia kiadványának előszavában: „Fekvésénél fogva Magyarország Európában közvetítő szerepet játszik a nedves nyugat és száraz kelet, a hideg észak és meleg dél között és a környező országok földtani viszonyai benne találkoznak és egymással érintkeznek. Ebből az következik, hogy talaja, melynek minőségét a jelzett viszonyok szabják meg, csak úgy lesz helyesen felfogható, ha a szomszéd országok pedológiai dolgozatairól is tudomást veszünk. Agrogeológusaink ezért keletre, azaz Románia és Oroszország felé is fordították szemeiket, iparkodván eme országokban működő szaktársaikkal személyesen érintkezni, velük együtt területeiket beutazni és nem röstelvén nyelvük elsajátítása árán dolgozataikkal behatóan megismerkedni.

Ebből az érintkezésből született meg az agrogeológusok nemzetközi összejövetelének eszméje. Feltéve, hogy az európai kultúrnemzetek szakemberei a kelet és a nyugat határán, Budapesten találkoznának, alkalmuk volna itt, a talajtudománnyal kapcsolatos általános kérdéseket megvitatni, a kifejezések, elnevezések, kutatási és térképezési módszerek felett megbeszélést folytatni és egységesítésüket megindítani; azután el is lehetne menni az érdekes helyekre közösen megvizsgálni a talajokat, és ott, a helyszínen talán sikerülne a lényeges kérdésekről összeegyező nézeteket alkotni. Első kísérlet volna ez, de érdemes volna a kívánatos cél felé legalább az első lépést mielőbb megtenni. Ez a kísérlet íme megtörtént.”

Gheorghe Munteanu-Murgoci

Ez a „kísérlet”, azaz az első Nemzetközi Agrogeológiai Kongresszus volt az egyik első lehetőség arra is, hogy a Romániai Földtani Intézet a tudományos eredményeit egy nemzetközi fórumon mutassa be. Az intézetet a kongresszuson Ludovic Mrazec igazgató és Gheorghe Munteanu-Murgoci, az Agrogeológiai Osztály vezetője képviselte. Murgoci rögtön a konferencia első napján, a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében mutatta be az osztálya 1906–1908 közötti intenzív munkájának eredményeként született térképet: *A Román Királyság talajtérképe a zonális talajok alapján.*

Murgoci a Bukaresti Egyetemen tanult geológiát, ahol Mrazec volt a tanára. Ezután tanulmányait több évig külföldön – Ausztriában és Németországban – folytatta, végül a Münchener Egyetem doktori fokozatával tért ha-

za Romániába. Szenvedélye az ásványtan és a kőzettan volt, ő találta meg és írta le először a *lotrit* nevű ásványt. Széles körű érdeklődését jól mutatja, hogy az olténiai régióban (a török hódoltság előtti Szörényi bánságban) szénhidrogén-kutatásokat is végzett és ő tisztázta az itt található szénhidrogének rétegtani helyzetét.

Éppen ezért nem meglepő, hogy ez a történelmi jelentőségű térkép a talajokról is az ő nevéhez és tevékenységéhez fűződik. Őt tartják a román talajtan megalapítójának, a Román Földtani Intézet Talajtani Osztálya is az ő javaslatára jött létre. Érdemei alapján a Nemzetközi Pedológiai Kartográfiai Bizottság elnökévé választották 1923-ban, Prágában. 1924-ben pedig az Európai Pedológiai Térkép Bizottság ügyvezető elnöke lett, melynek feladata a nevében szereplő térkép elkészítése volt.

Murgoci a pedológia atyjának tekintett orosz geográfus, *Dokucsajev* modern eszméjének lelkes követője volt, miszerint a talajtípusok földrajzi változatossága nemcsak geológiai tényezőkkel, azaz a talaj alatt található kőzetretegek milyenségével magyarázható, hanem éghajlati és topográfiai tényezőkkel is. Hogy ezt mennyire fontos tényezőnek gondolta, mi sem bizonyítja jobban, hogy e térkép bal felső sarkába felrajzolta Románia klimatológiai vázlatát az évi középhőmérsékletet jelző izotermákkal, a csapadékarányokkal (vagyis az éves csapadék mennyiségét és hogy az jellemzően mikor esik), valamint az uralkodó szelek irányával. Mindezek nagyban befolyásolják egy adott terület talajviszonyait. Ez is azt bizonyítja, hogy Murgoci modern természettudós volt, aki az egyes tudományterületek eredményeit együttesen értelmezte.

A Román Királyság talajtérképe a konferencia kiadványában egy 1:2 500 000-es méretarányú vázlat formájában jelent meg. Modern felfogásának köszönhető, hogy a térképen szereplő fő talajtípusok, azok kiterjedése a mai napig helytálló. A térkép leírásában Murgoci azt a következtetést vonta le, hogy a növényzet – különösen az erdők – nagy befolyást gyakorolnak egyes régiók talajára.

A térképen jól látható, hogy az egykori Román Királyság területén az egyik legelterjedtebb talajtípus a *barnaföld* (a *tölgyerdők barn.-vörös talaja*). Murgoci ezt a talajtípust így jellemezte: „*A barnaföld Romániában igen elterjedt, és jellegzetes zónának ismerik el. Egyaránt különbözik az orosz erdei földtől, a podsol-tól úgy, mint a degradált csernozjomtól és a Rammann által leírt, [az] Atlanti-óceán területein előforduló talajok ismertető jeleivel bír: körülbelül 150 cm-ig egyenletes, 3–5% humuszt tartalmaz és így tovább. Ez a talaj Romániában leginkább az Olt vidékén és az ország keleti részeiben fordul elő, tehát ott, ahol a klíma hasonló a Földközi tengermelléki vidékek klímájához. Tulajdonságait illetőleg átmenetet képvisel a Földközi tengermelléki terra-rossa és a kontinentális klíma podsolja között. Magyarországon az egykori Bánátban fordul elő, de Közép-Oroszországban teljesen hiányzik. Dokuschajeff leírta utolsó, Bessarábia talajairól szóló munkájában. Ebben DK-Oroszország, tehát Románia közeli vidékeinek termőtalajairól beszél és egyenesen »a tölgyerdők barnaföldjének« nevezte el e talajféleséget.*”

A konferencia munkáját összefoglaló kiadványban sokszor jelenik meg Murgoci neve. Sokoldalúságát jelzi, hogy a legkülönbébb témákhoz tudott hozzászólni, akár kolloidkémiai, akár a levegő páratartalmának a talajokra gyakorolt hatásáról volt szó.

Babinszki Edit

(Megjelent az Élet és Tudomány 2023/29. számában.)